

konsekvenser af bogens 160 siders tekstanalyse på 20 linjer kan vel heller ikke opfattes som seriøst – med mindre det er et indslag i TV-avisen.

Klaus Kjöllers vigtigste formål med sine bøger er at fremprovokere en debat om vigtige samfundsproblemer. Men ligesom nyhedsudsendelsernes indslag skal være præget af grundig research og en kritisk/nuanceret fremstilling, gælder det samme for forskernes bidrag til den samfundsmæssige debat. Det er som udtryk for en populærvidenskabelig diskurs, bogen først og fremmest har provokeret mig!

*Bo Fibiger, lektor
Institut for informations- og medievidenskab
Aarhus Universitet*

Mette Sandbye: *Det iscenesatte fotografi. Fem amerikanske fotografer: Duane Michals, Les Krims, Joel-Peter Witkin, Cindy Sherman, Eileen Cowin.* Forlaget Politisk Revy 1992, 220 s. ill., kr. 248,-.

Søren Kjørup har for nylig sat gang i en diskussion om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt, at der på visse pressefotos befinder sig et M, så de sagesløse læsere kan gardere sig mod at blive snydt af digetalt manipulerede billeder. Senest har han gjort rede for sin holdning i artiklen *Billedmanipulation – og den indeksikalske teori om fotografiet*, til medieforsker konferencen i Trondheim 8.-11. august 1993. I lyset af den diskussion er det en fornøjelse at få Mette Sandbyes bog *Det iscenesatte Fotografi* i hånden. Her er en bog, som bør være obligatorisk læsning for alle på den nylig startede billedjournalist uddannelse ved Danmarks Journalisthøjskole – netop fordi bogen overhovedet ikke interesserer sig for pressefotoet.

Derimod får læseren her en spændende gennemgang af fotografiet som medium for kunst med stort K, der samtidig indfører læseren i væsentlige spørgsmål om det fotografiske billedes status som sandhedsbevis i vores kulturkreds. Bogen leverer her et godt grundlag for diskussion om hele iscenesættelsesproblematikken, hvor det centrale må være, hvilken slags fotografi, der er tale om og til hvilket formål fotografiet bruges – altså en etisk diskussion.

Mette Sandbyes bog præsenterer fem nulevende amerikanske fotografer og deres værker. Det drejer sig om de to ældste Duane Michals og Les Krims, som begynder deres arbejde allerede i 60'erne og

70'erne, og om tre yngre Joel-Peter Witkin, Cindy Sherman og Eileen Cowin, der dukker op i 80'erne. Alle repræsenterer de en tendens i moderne amerikansk fotokunst, som benævnes staged photography og oversættes til det ikke særlig præcise iscenesatte fotografi. Disse fotografier er alle åbentlyse og højtråbende konstruktioner og gør brug af alle de former for billeddannelse, der er med til at skabe vores erfaringsgrundlag – både kunsthistorien og TV-soapen.

Man fristes til at give Mette Sandbye ret, når hun søger at dokumentere, at der i de fem fotografers værker ligger et socialt engagement gemt, som diverse postmoderne teoretikere ofte ser hen over. Et socialt engagement, der indebærer et frigørelsespotentiale, idet pastichen og parodien, det groteske og humoren spiller en afgørende rolle som strategi. Fotografierne provokerer således vores forestillinger om sandt og godt, fniser af etablerede myter og indeholder derved et kritisk perspektiv.

Bogen falder i fem kapitler, der hver præsenterer en af de fem udvalgte fotografer. Samtidig trækkes der i hvert kapitel en teoretisk diskussion frem på baggrund af udvalgte værker, der skal danne ramme om en forståelse af værkerne. Det hele holdes sammen af en gennemgående fotohistorisk rød tråd, der i store træk skriver en genrehistorie fra 1850 frem til nutiden.

De teoretiske diskussioner samler sig om to overordnede problemstillinger, som den historiske gennemgang danner en forståelsesramme om. Det drejer sig for det første om det iscenesatte fotografis »oprør« mod forestillingen om fotografiet som sandhedsbevis og oprør mod forsøgene på at udskille fotografiet som et særligt medie til gengivelse af en iagttagelig virkelighed uden forbindelse til andre medier og billedformer. For det andet drejer det sig om forskellige gennemspilninger af virkeligheden som ³n stor iscenesættelse, hvor vi selv deltager. De to teoretiske spor hænger selvsagt tæt sammen og her er det også, at Mette Sandbye forsøger at se de fem fotokunstneres værker, og især Cindy Shermans, som et udtryk for det hun med Nietzsche kalder aktiv nihilisme. Begrebet skal betegne en bevidst, ironisk omgang med og skabelse af værdier. Her er forestillingen om ³n samlet menneskelig identitet for alvor forladt og det er ikke noget tab. Tværtimod ligger der en mulighed for selv at blive istand til at skrive manuskriptet til de roller, man vil spille.

Det iscenesatte Fotografi er fyldt med eksempler på de omtalte kunstneres værker, så læseren får mulighed for at kigge skribenten i kortene, også selvom de små bogsider ikke yder de ofte meget store fotografier fuld retfærdighed. Det er da også

primært ifh. til den konkrete billedanalyse, at jeg på to punkter vil kritisere bogen. For det første savner jeg, at Mette Sandbye havde ofret et par sider på sit eget metodemæssige udgangspunkt for at analysere. Hvilke analytiske briller, eventuelt flere forskellige sæt, skal sættes på næsen ifh. til disse kunstfotos og hvorfor så det. For det andet har den teoretiske og kunsthistoriske tilgangsvinkel til værkerne, for mig at se, en tendens til at overskygge den konkrete billedanalyse. Mette Sandbye bliver forholdsvis hurtig færdig, hvilket gør, at man sidder tilbage med en oplevelses af, at der er mere i disse billeder, der burde tages op til analyse. Billedanalysen forbliver ofte på et rent beskrivende og præsenterende niveau, hvilket måske hænger sammen med, at hun vil for meget på 3ⁿ gang. Min fornemmelse er i alt fald, at enten er bogen for kort til at yde de fem kunstnere og de mange billeder fuld retfærdighed. Eller også ville det have været bedre med færre kunstnere og billeder, så muligheden for at gå mere analytisk i dybden havde været der. Tendensen til mange gentagelser af teoretiske pointer tyder på, at det sidste ville have været det bedste.

Men når denne kritik er afleveret, skal det samtidig fastholdes, at bogen kan anbefales.

Hanne Bruun, Ph.d.-studerende
Institut for informations- og medievidenskab,
Aarhus Universitet

Jan Krag Jacobsen: *Interview. Kunsten at lytte og spørge*. Hans Reitzels Forlag 1993. 244 s. 248 kr.

Erfaren mand er god at gæste, hedder et godt gammelt ordsprog. Og under læsningen af *Interview. Kunsten at lytte og spørge* er man ikke et sekund i tvivl om, at man er i selskab med en særdeles erfarne mand med mange interviews bag sig – og mange timers undervisningserfaring i hvordan man laver et gode interviews. En af bogens store kvaliteter. – Se blot titlen hvor 'lytte' kommer før 'spørge'. En anden stor kvalitet er at den er skrevet i et klart og ligefremt sprog med tydelige pointer og mange illustrative eksempler.

I bogen opfattes interviewet som et håndværk, men ikke kun. De fleste kan forholdsvis hurtigt lære at lave et hæderligt interview, men har man ambitioner om mere end det, ja så drejer det sig ifølge bogen lige så meget om personlig udvikling og modning, og hensigten med bogen er støtte denne proces. Ambitionen er således ikke først og fremmest at give nogle interview-tricks videre – det gør den også, men at kaste lys over så mange aspek-

ter af interview-processen som muligt. Det ændrer dog ikke ved at bogen i bund og grund er en normativt funderet brugsbog: Formålet er tydeligvis at gøre læserne bevidste om hvad der spiller ind, så man kan blive i stand til lave et bedre interview.

Bogen kaster sideblikke til forskellige former for interviews, bl.a. forskningsinterviewet, den terapeutiske samtale, politiforhøret, eksamen, ansættelse- og jobsamtaler. Men det forbliver sideblikke. Fokus retter sig mod medieinterviewet, og her går bogen i dybden. Interviewet defineres som en kommunikation mellem tre parter: En spørger, en svarer og en tilskuer/tilhører, og der opstilles fire kriterier for det gode interview: Det skal være autentisk og troværdigt, det skal hænge sammen og udgøre et forløb, det skal udvikle sig, og det skal indeholde noget nyt og være relevant for tilskueren. Ud over en redegørelse for medieinterviewets funktioner i forhold til spørger, svarer og tilskuer, beskrives interviewets grundstrukturer (beskrivelse, argumentation, fortælling) med særlig vægt på fortællingens elementer. Men der hvor forfatterens erfaringer kommer tydeligst til udtryk er i tre væsentlige kapitler om henholdsvis interviewets psykologi, styringen af interviewet, og hvad man bør tænke på før og efter interviewet. Her udfoldes en række værdifulde erfaringer om interviewets psykologiske aspekter, præcist karakteriseret inden for rammerne af en række psykoanalytiske termer, bl.a. 'overføring', 'projektion' og 'projektiv identifikation'. Og man får en lang række råd og anvisninger som kun kan gives af en der selv har siddet i situationen adskillige gange.

Men hvad der er bogens styrke, er også dens svaghed. Når bogen fx redegør for interviewets forskellige spørgsmålstyper, sker det alene ud fra erfaringen – på bekostning af en mere teoretisk gennemlyst systematik. Kort sagt virker præsentationen af typerne lidt hulter til bulter, og der mangler et teoretisk fundament der rækker ud over den umiddelbare hensigtsmæssighed. – Fx er det tydeligt at de forskellige spørgsmålstyper henviser til forskellige aspekter af interviewsituationen. En anden problematisk konsekvens af det rent erfaringsorienterede udgangspunkt knytter sig til eksemplerne – eller rettere analysen af dem. I mange tilfælde er eksemplernes analytiske pointe temmelig indlysende, men ikke hver gang. Og så virker den analyserende kommentar indforstået og næsten moralsk i tonen. Særlig tydeligt bliver dette i forbindelse med et – iøvrigt udmærket – længere eksempel hvor en pensioneret oberst interviewes om det rimelige i at sende danske soldater til Bosnien-Herzegovina. Her er kommentaren bl.a. at det er lykkedes for interviewererne at lave »et